

Marjeta Magister Derlink, Osnovna šola Dravljje

BEREMO S PSIČKO LIZO

UVODNA PREDSTAVITEV

Pri prvih korakih branja se kar nekaj učencem zaradi različnih težav branje upre. Namesto da bi z veseljem in vse boljše brali, jim stres, ki ga doživljajo ob svojem neuspehu, onemogoča napredek.

Zadnja leta prihajajo v razrede učenci iz bivših jugoslovanskih republik. Glavna težava je neznanje slovenskega jezika, imajo precej drugačne izkušnje kot njihovi sošolci, prihajajo z drugimi navadami, drugačnimi vzorci vedenja in konec koncev tudi drugačno podporo staršev pri učenju. Nepoznavanje besedišča in nepravilna izgovarjava besed ter nepravilno naglaševanje lahko izzovejo pri sovrstnikih smeh, kar ustvari še dodatno stresno situacijo.

Pred leti sem ob prebiranju spletnih strani naletela na izkušnje s PET-terapijo. Ideja o psu kot pomočniku pri branju se mi je zdela odlična. Temelji na programu R.E.A.D. (Reading Education Assistance Dogs – Psi asistenti pri učenju branja), ki poteka v ZDA že od leta 1999. Ta ideja se je hitro razširila tudi v druge države. V Sloveniji so jo začeli izvajati Ambasadorji nasmeha, prvo Slovensko društvo za terapijo s pomočjo živali, ki je bilo ustanovljeno 2004. Pozneje so nastala tudi druga podobna društva (Tačke pomagačke itd.), ki so prevzela njihove smernice za delo.

»Ko READ - pes posluša, se okolje spremeni, otrokov strah zamenja veselo pričakovanje in proces učenja se začne. Vodnik neprisiljeno spodbuja otroke brez pritiska in nudi podporo, med tem pa otrok pridobiva prakso v nadzorovanem branju, ki je potrebno, da zgradi besedišče, poveča razumevanje bralne vsebine in pridobiva sposobnost tekočega branja.« (<http://ambasadorji-nasmeha.si/bralne-urice-s-psom-read-program>)

Premišljevala sem o tem, da je učencem treba pripraviti prijetno okolje, kjer se bodo otresli strahu pred neznanim in neprijetnim. Oblikovati je treba drugačen način dela za učenca, **vključiti psa v pedagoški proces**, to bo motivacija. Če se bodo veselili ur, ko jim bo družbo delal pes, se bodo začeli veseliti tudi branja.

Pes nudi varno in sproščeno okolje in vpliva na večjo samozavest, povečuje željo po vključenosti, zabava pa je močna motivacija za učenje. Pri branju je pes nezahteven poslušalec, ki ne popravlja in ne ustavlja branja. Ne sodi, ne kritizira in se ne smeji, le mirno leži zraven in posluša. Dovolj otrokom, da berejo s svojim lastnim ritmom, in jih ne priganja. Njegova navzočnost ustvarja čustveno močno okolje.

S svojo psičko Lizo sem se vključila v izobraževanje društva Ambasadorji nasmeha. Izšolali sva se za AAA (ang. Animal-assisted activities), to je aktivnost s pomočjo živali. Značilnosti AAA: za vsak posamezni obisk nam ni treba pripraviti specifičnih ciljev obiska, vsebina je spontano prilagojena trenutnemu položaju, kar velja tudi za dolžino obiska. Za razliko od AAT (ang. Animal-assisted therapy), terapije s pomočjo živali, kjer je točno določen namen in cilj vsakega posameznika in je napredek merjen. Po zaključenem izobraževanju sva bili z Lizo pripravljeni za novo obliko dela z učenci.

V OŠ Dravljje smo se ravno v času najinega šolanja vključili v projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*.¹ (Projekt sta financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Operacija se je izvajala v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju 2007–2013.).

Tako sem imela možnost nova znanja in spretnosti prenesti v prakso. Zelo so mi pomagali nasveti gospe Jane Čarman, prof. razrednega pouka, ki je tudi članica društva Ambasadorjev nasmeha in je v šolskem letu 2006/2007 izvedla projekt *Pes kot pedagog pri vzgojno-izobraževalnem delu z učenci z učnimi težavami pri slovenščini*.

V šolskem letu 2012/2013 sem začela z dejavnostjo Berem z Lizo. Glavni cilj je bil, da bodo otroci z veseljem in redno prihajali k dejavnosti, da bodo vzljubili branje in da si bodo sami izbirali vsebine za branje.

Učence sem izbrala s pomočjo njihovih učiteljic. Pred začetkom je bilo treba pridobiti soglasja staršev in šole za delo ob navzočnosti živali. Izključiti je bilo treba morebitno alergijo na pasjo dlako in odpraviti strah pred psom.

V aktivnost je bilo vključenih 5 učencev z bralnimi težavami, en učenec je imel poleg tega tudi težave s slovenskim jezikom, en učenec je imel učne težave in težave s pozornostjo ter deklica, pri kateri so pozneje potrdili disleksijo in fobijo pred šolo.

Na začetku sem postavila pravila, kako ravnati s psom, in z njimi seznanila učence. Nagrajujejo lahko samo s priboljški, ki jih prinesem jaz, in psički ne dajejo druge hrane. Ure morajo biti prijetne za vse udeležence: učence, psa in mene. Vsak ima svoje potrebe in želje, tako tudi pes. Učence sem opozorila na občutljiva pasja čutila, predvsem na sluh in voh, ter na občutljivost na bolečinske dražljaje. Psička mora imeti možnost umika, zato sem določila njen prostor in učencem razložila njegov namen. Pri delu sem morala

¹ Projekt je potekal v okviru Zavoda RS za šolstvo.

opazovati Lizine odzive in biti pozorna na njene znake utrujenosti in napetosti ter na njene pomiritvene signale.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI

Povečati motivacijo za branje.
 Pomoč pri doseganju ciljev po učnem načrtu.
 Izboljšanje koncentracije, pozornosti.
 Razločni in odločni govor prek ukazov psu.
 Izboljšanje samopodobe učenca.
 Odpravljanje strahu pred psom..
 Razvijanje empatije.
 Socialno učenje (žival sprejema brez omejitev).
 Z navzočnostjo živali in telesnim stikom s psom ustvariti sproščeno in čustveno varno ozračje.

OPIS AKTIVNOSTI

Prvi stik z Lizo – pogovor o tem, kako pristopimo k neznanemu psu, in o zunanjih znakih, po katerih prepoznamo razpoloženje psa.

Odpravljanje strahu pred psom.

Učenci glasno berejo različna besedila: umetnostna (proza in poezija), razna navodila, recepte, stripe, revije itd.

Berejo knjige o pasmah in o vzgoji psov.

Preberejo navodilo in po njem izvedejo aktivnost (na primer: Odesi igračko pet korakov stran, jo položi na tla in se vrni k Lizi na njeno desno stran. Glasno ukaži PRINESI KOST. Ko prinese igračko, ji ukaži SEDI ...).

Pogovor o prebranem besedilu.

Opisujejo fotografije in pripovedujejo ob fotografijah.

Pogovor o domačih ljubljenceh po branju besedil iz kinoloških revij. Pri tem usvajajo temeljna načela dialogičnega sporazumevanja in bogatijo besedišče.

Igrajo se z Lizo in se učijo jasne izgovarjave ukazov. Samostojno vodijo psičko in ji dajo priboljšek, če so uspešni.

Srečevali smo se enkrat tedensko in naša srečanja vam bom predstavila ob nekaj izbranih straneh dnevnika.

Zaradi varovanja podatkov ne navajam imen ampak le deklica 1, deklica 2 itd.

Datum: 1. 10. 2012

Ura: 13:00 do 14:00

Navzoča 2 učenca 2. razreda, slaba bralca.

Uvodna ura, na kateri se učenca prvič srečata z Lizo. Deklica 1 se boji psov, zato se veliko pogovarjamo o Lizi. Pripovedujem o njenih lastnostih, o kužkih na splošno. Predstavim pravila, ki bodo veljala na naših uricah. Otroka sta precej glasna in nemirna, zato poudarjam, da se moramo tiho pogovarjati, saj psička sliši mnogo bolje od nas. Z Lizo prikaževa nekaj trikcev, nato deček 1 še sam poizkusi, deklica 1 si še ne upa. Pokažem jima, kako naj ji dasta priboljšek, deček ji da iz dlani, deklica pa raje na tla. Med branjem knjige, prva bere deklica, sta že oba sproščena, in ko bere deček, se deklica usede poleg Lize. Liza položi glavo na dečkove noge in led je prebit. Tudi deklica se je dotakne, ko vidi, da je psička čisto mirna ob njenem dotiku, in jo začne božati.

Datum: 17. 10. 2012

Ura: 13:00 do 13:45

Skupini se pridružita še dva učenca. Deklica 2 iz 3. razreda, pri kateri so pred kratkim ugotovili, da trpi za fobijo pred šolo, in deček 2 iz 2. razreda, ki ima tudi učne težave.

Z deklico 2 se dobiva 15 minut prej, ugotovim, da se Lize boji in se je ne želi dotakniti. Pokažem ji, da je miren in prijazen kuža, da ji lahko dvignem tačke, ušesa, rep ... da jo želi samo povohati in spoznati. Deklica 2 ji da priboljšek na tla in se je dotakne po hrbtu.

Pridružijo se nama še preostali. Pogovorimo se o pravilih, katerih se morajo držati, kadar je zraven Liza.

Deklica 1 Lizo takoj poboža, vendar se ji ne upa dati priboljška. Deček 2 stoji kar precej stran in le opazuje. Najprej deklica 1 prebere eno kitico pesmice, ne želi sedeti poleg Lize. Bere zelo tiho in črkuje. Deklica 2 je na blazini poleg Lize in jo ves čas boža. Ko bere deček 2, prisede k Lizi tudi deklica 1.

Po branju se z Lizo igramo skrivalnice, vsi trije otroci psičko peljejo na povodcu en krog po učilnici. Pri tem poudarjam, kako pravilno vodijo psa, skupaj ponavljamo ukaze (poleg, sedi, naprej itd.), ki morajo biti razločno izgovorjeni. Otroci se od Lize poslovijo tako, da jim da tačko in na ukaz zalaja. To jih še posebno zabava. Končamo uro.

Opombe:

Vsi berejo zelo tiho, nevezano.

Naslednji dan mi specialna psihologinja navdušeno pove o dogodku z dečkom 2.

»On ne govori prav veliko. Toda danes je takoj, ko je prišel k meni, rekel, da se mu je včeraj zgodilo nekaj čudovitega. 'Kaj pa?' sem ga vprašala. 'Liza je bila!' je odgovoril navdušeno.«

Datum: 14. 11. 2012

Ura: 14:00 do 15:15

Deček 3 pride prvič, malo se boji, preostali pa se že veselijo druženja. Ponovno se pogovarjamo o pravilih. Knjigo prinese samo deklica 2, za preostale poiščem besedilo, napisano z velikimi tiskanimi črkami.

Najprej se malo poigrajo z Lizo, potem pa berejo. Po istem sistemu kot pri prejšnjih urah. Eden bere, drugi božajo psičko. Ko eden prebere odlomek, nagradi Lizo s priboljškom. Po prvem krogu se malo poigramo, potem pa nadaljujemo. Namenoma se zmotim in rečem naj bere deček, ki še ni na vrsti. Otroci me takoj popravijo. Vsak želi brati, saj vsi komaj čakajo, da bodo lahko nagradili Lizo.

Prinesla sem piškote, ki sem jih sama spekla. Zanima jih, zakaj tako dišijo in ali jih lahko tudi oni poskusijo. Povem jim, kaj vsebujejo, in jim dovolim, da malo odgrizejo, preden jih dajo Lizi.

(Ta interes moram izkoristiti za prihodnjič. Prinesla bom nekaj receptov za pasje piškote, da jih bodo brali.)

Deček 1 in deklica 1 bereta že dosti bolj razločno in glasno. Deklica 2 mi pove, da so pri njej ugotovili rahlo disleksijo. Deček 2 in deček 3 bereta tiho, nevezano, črkujeta, zamenjujeta črke.

Datum: 28. 11. 2012

Ura: 14:00 do 15:15

Pred vrati me počaka študentka pedagogike, ki je na praksi v šoli. Ker nas je preveč, da bi se posedli na blazine, najprej sedimo pri mizi. Liza pa leži na tleh pri otroku, ki bere. Deklica 1 začne prva, bere tekoče in glasno. Zelo lepo napreduje. Deklica 2 bere zelo tiho, daljše besede še težko poveže, zamenjuje glasove, sicer pa bere že kar tekoče. Potrudi se in prebere daljše besedilo. Medtem ko deklica bere, deček 3 pokaže Lizi sliko v knjigi (psička). Prepričan je, da psička razume, kar ji berejo.

Deček 3 ima pri branju še težave s povezovanjem, zamenjuje črke, spušča glasove, vendar že bere besedilo z malimi tiskanimi črkami in dovolj glasno.

Po branju – rečemo mu prvi krog – nagradijo Lizo. Za drugo branje se preselimo na tla, Liza pa leži poleg otrok. Na koncu prvega kroga se igramo skrivalnice. To je videti tako, da en otrok skrije igračko, medtem ko Lizi pokrijem oči. Na ukaz IŠČI jo otrok pošlje po igračko. Uspešnemu iskanju seveda sledi nagrada, vendar vse poteka po določenem zaporedju. Pri skrivanju se nam pridruži tudi študentka. Deček 3 da Lizi priboljšek iz dlani – prvič. Ko vidi, da mu je uspelo, je zelo zadovoljen.

Deček 1 bere zelo gladko, upošteva že ločila, bere besedilo v rimah – sam tega ne opazi, toda ko ga opozorim nanje, jih potem sliši tudi sam in se pri tem zelo zabava. Včasih je malo prehter, vendar ga še ne popravljam. Deček 2 si je prinesel knjigo, a pretežko. S seboj imam revijo Zvonček in mu dam prebrati strip, besedilo je napisano z velikimi tiskanimi črkami. Zelo dobro se znajde v stripu. Besedilo bere v pravilnem zaporedju, ne preskakuje in slikice razbere po pravem vrstnem redu. Deček 2 ga ne posluša, zlekne se poleg Lize in uživa v njeni bližini. Ko je na vrsti, mu dam prebrati pesmico o očku. Še vedno pa velike tiskane črke. Mislim, da je bolje, da usvoji branje, kot pa da napreduje pri pisavi. Veliko bolj sproščen je.

Na koncu se še poigramo s psičko. Opozarjam jih, naj navodila psički (sedi, tačko, išči, počakaj itd.) izgovarjajo glasno in razločno, sicer ne razume, kaj mora storiti. Otroci komaj čakajo na svoj trenutek z Lizo, ko vsak lahko sam izbere, katero »igrico« se bo lahko igral z njo.

Datum: 29. 5. 2013

Ura: 14:00 do 15:15

Deček 3 prinese knjigo o vzgoji in negi psov, deklica 1 pa pesmice o živalih. Izmenično berejo vsebine, ukaze pa preverijo tudi pri Lizi – veselje je veliko, ko psička uboga njihove ukaze. Tokrat igro prepletamo kar z vsebino knjige in to mi da idejo, da potrebujem primerno literaturo za prihodnje šolsko leto.

Datum: 12. 6. 2013

Ura: 14:00 do 15:15

Naše zadnje srečanje v tem šolskem letu. Liza v gobčku vsakemu otroku odnese darilo – bralno kazalo, obesek Ambasadorji nasmeha in nekaj čokoladic z logotipom. Zelo so veseli, še posebno ker jim darilo prinese psička.

Tokrat ne beremo in se le pogovarjamo o prihajajočih počitnicah. Otroci obljubijo, da jih bo bralno kazalo spomnilo na poletno branje. Jaz pa upam, da jim bo Lizina fotografija na bralnem kazalu pričarala spomine na lepe občutke ob naših srečanjih.

Na koncu naredimo še skupinsko fotografijo.

SKLEP

Pri prvih urah otrokom branja nisem popravljala, čeprav sem se težko zadržala. Ostala sem raje v vlogi vodnice psa in ne v vlogi učiteljice. Ko so se počasi znebili strahov, sem seveda sem in tja tudi popravila kako napako. Vendar ne pogosto, saj mi je v glavi odzvanjalo »*Pri branju je pes nezahteven poslušalec, ki ne popravlja in ne ustavlja branja. Ne sodi, ne kritizira in se ne smeji, le mirno leži zraven in posluša. Dovolj otrokom, da berejo s svojim lastnim ritmom, in jih ne priganja.*«

Učenci so na ure branje z Lizo radi prihajali. Redno so prinašali s seboj različno literaturo. Najpogosteje so prinašali knjige, v katerih so se pojavljali psi oziroma živali. Na njihovo izbiro nisem želela z ničimer vplivati, vendar je nanje vplivala Liza. Zato so želeli brati in pripovedovati o psih. V knjižnici so poiskali knjigo o labradorcih. Prinašali so risbe, na katerih je bila narisana psička. Ko so me srečevali na hodniku, so me spraševali, kdaj pride Liza. Pri urah so se naučili tudi prevzemanja odgovornosti in zaupanja do drugega živega bitja. Najbolj pomembno je, da so radi brali.